

SOCIETAT Juan Bautista Sansano Labernia treballava a l'estació del ferrocarril del Nord de Pamplona quan va ser assassinat, amb 26 anys

Navarra recupera les restes d'un ferroviari faldut assassinat a Pamplona pel cop del 1936

Ulldecona Víctor Montecino Valls

Juan Bautista Sansano Labernia era ferroviari, originari d'Ulldecona, però treballava a l'estació del ferrocarril del Nord de Pamplona. Treballant allà, i amb només 26 anys, el van detenir i el van assassinar a Cizur, després del cop d'estat de 1936, sense cap mena de registre en centres de detenció. Segons exposa el Fons Documental de la Memòria Històrica a Navarra, Juan Bautista "morí a conseqüència de la lluita nacional contra el marxisme" com a assassinat "extrajudicial", el 28 d'agost de 1936, a les cinc de la matinada. El juliol de 2022, 86 anys després, el programa d'exhumacions de l'Institut Navarrès de la Memòria va extraure les restes de deu persones de la fossa de Paternáin, a menys de deu quilòmetres de Pamplona, entre les quals hi havia les de l'ulldeconenc.

El Govern navarrès es va posar en contacte amb l'Ajuntament d'Ulldecona, i la regidora de Cultura i Patrimoni, Cati Brusca Campos, va investigar fins a trobar parents vius. "Teníem constància d'este senyor, perquè sabíem que havia sigut assassinat a Navarra, però no sabíem en cap moment on estava enterrat, perquè les seues restes no s'havien localitzat", explicava la regidora al *Setmanari L'Esbre*, "vaig buscar la partida de naixement d'este senyor i vaig localitzar tres germans més", empadronats al barri de les Ventalles el 1915, però "que l'any 1936 ja no existien al cens". En el punt de no saber com continuar, li van proposar buscar a Facebook, "i vaig trobar-hi un nebot net; m'hi vaig posar en contacte i em va posar en contacte amb el nebot verdader, el senyor Enrique Sansano". A partir d'aquí, Cati va contactar el Govern de Navarra amb la família per a enviar les mostres d'ADN i poder corroborar-ne el parentiu. A principi de mes, Anna Sansano Ruiz,

Exhumació de restes d'afusellats l'any 1936 a la fossa de Paternáin. / GOVERN DE NAVARRA

xement d'este senyor i vaig localitzar tres germans més", empadronats al barri de les Ventalles el 1915, però "que l'any 1936 ja no existien al cens". En el punt de no saber com continuar, li van proposar buscar a Facebook, "i vaig trobar-hi un nebot net; m'hi vaig posar en contacte i em va posar en contacte amb el nebot verdader, el senyor Enrique Sansano". A partir d'aquí, Cati va contactar el Govern de Navarra amb la família per a enviar les mostres d'ADN i poder corroborar-ne el parentiu. A principi de mes, Anna Sansano Ruiz,

Juan Bautista Sansano i son germà Enrique. / CEDIDA ANNA SANSANO RUIZ

germana gran d'Enrique i besneboda de Juan Bautista, es trobava a Pamplona amb dos famílies més de ferroviaris assassinats, Antolín Eguiluz Moraza i Julio Peña Díez. El Govern de Navarra va fer un acte d'entrega de les restes dels familiars.

Anna recorda el mal que li va fer a son pare perdre el germà. Ell no en parlava gaire, però sí sa tia, que deia que això el va afectar molt i que va canviar, "es va fer més trist, però tenia la meua mare, que era una andalusa molt alegre", reconeix Anna. "El era a Mallorca", explica sobre el moment dels fets, "i no va poder fer res per a viatjar" a la Península. La dona de Sansano va anar a casa de l'avi, cap de l'estació de Lleida, i mai van saber què va passar. "No van mirar ni qui eren ni què feien, res; van agafar els ferroviaris i els van matar, suposo que és per estar sindicat", relata Anna. Quan hi van contactar des del Govern de Navarra, "em va fer molta il·lusió perquè sabia que el meu pare hauria estat molt content", tot i que "per desgràcia va morir abans d'este homenatge".

MEMORIALS A NAVARRA I ULLDECONA Anna explica que faran un espai de memorial amb un monòlit i que acollirà les restes de Juan Bautista: "era ferroviari i estava allà". Per la seua part, des del 2015, Ulldecona

té un monòlit al cementiri, i tots els anys, el dia 14 d'abril, l'Ajuntament fa un homenatge a tots els assassinats a la Guerra Civil. "Tenim una llista amb quasi una trentena de persones, i cada any els fem l'homenatge", explica la regidora Cati Brusca Campos "i, amb estes trenta persones, tenim el senyor Sansano", en espera de poder trobar les altres restes "que no sabem on estan enterrades, tant de bo poguéssim localitzar-les i que puguen descansar en pau".

PRIMERES RESTES TROBADES

Precisament, fa un any que l'Ajuntament d'Ulldecona va saber de les restes de Pedro Raga Castell gràcies a l'historiador Antón Gandarias i els investigadors Unai Eguia i Antonio Medina. En contacte amb la regidora de Patrimoni, Cati Brusca, i el suport de Paco Itarte, es va poder seguir la línia dels seus descendents i trobar una neboda-neta domiciliada a Alcanar, Rosa Maria Raga Chimeno. En esta ocasió, les restes van ser incinerades al crematori més gran d'Europa, a Strašnice (Praga). L'Ajuntament d'Ulldecona va fer arribar terra del poble a Gandarias, que va dipositar al memorial del cementiri honorari de les víctimes de la Segona Guerra Mundial del Crematori de Strašnice, a Praga, on descansen els afusellats. ■